

Dostoievski: Sfioasa (partea a II-a)

Scris de F.M. Dostoievski
Joi, 18 Noiembrie 2021 21:14

(Partea I o puteți citi [aici](#))

Din Jurnalul unui scriitor (noiembrie, 1876)

Traducere de Leonida Teodorescu (*)

SFIOASA (Povestire fantastică)

Capitolul I (continuare)

IV.

Tot planuri și planuri.

Cine a început primul atunci?

Nimeni. Lucrurile s-au pornit singure de la primul pas. Am spus că am introdus-o în casă cu toată severitatea, dar chiar de la primul pas am mai muiat lucrurile. Când eram încă logodiți i s-a explicat că ea se va ocupa de primirea gajurilor și de plata banilor și ea n-a spus nimic la asta (vă rog să rețineți). Mai mult, s-a apucat de treabă chiar cu sângeț. Ei bine, casa, mobila, totul a rămas, desigur, ca-nainte. Era un apartament din două camere: una era o sală mare, acolo unde era despărțitura cu casa, cealaltă era tot mare, camera noastră comună, tot aici era și dormitorul. Aveam o mobilă săracă, până și mătușile o aveau mai bună. Icoana cu candela erau în sala unde era dulapul, cu câteva cărți și cu banii, cheile le țineam eu, ei și

Încolo – pat, mese, scaune. Încă de pe când eram logodiți, i-am spus că cheltuielile de gospodărie, adică pentru hrana mea, a ei și a Lukeriei, pe care am ademenit-o la mine, se fixează la o rublă pe zi și nici un ban mai mult: „Eu, zic, trebuie să strâng treizeci de mii în trei ani și altfel n-am cum să fac”...Nu mi-a zis nimic, dar am mai adăugat singur treizeci de copeici. La fel și cu teatrul. Tot când am fost logodiți, i-am spus că n-o să fie nici un fel de teatru și totuși am hotărât să mă duc o dată pe lună la teatru și să iau niște locuri ca lumea – fotolii rezervate. Ne duceam împreună, am fost de trei ori, am văzut Goana după fericire și Păsările cântătoare, cred. (O, nu contează, nu contează!) Plecam în tăcere și ne întoarcem în tăcere. De ce, de ce ne-am apucat să tăcem chiar de la început? Că la început nu ne certam și totuși tăcerea era tăcere. Ea, mi-aduc aminte, îmi tot arunca câte o privire și cum am observat chestia asta mi-am și sporit tăcerea. E drept, eu am fost ăla care am tras tare pe tăcere și nu ea. Din partea ei a mai fost un elan o dată sau de două ori. A sărit să mă îmbrățișeze, întrucât, însă, elanurile erau maladive, isterice, iar eu aveam nevoie de o fericire fermă, însoțită de respect, am primit cu răceală elanurile. Și am avut și dreptate: de fiecare dată după elanuri se lăsa cu ceartă.

Adică nu ne certam, de fapt, dar domnea tăcerea, iar ea avea o înfățișare tot mai sfidătoare. „Revoltă și independență”, asta era, numai că ea nu știa s-o facă. Da, fața asta sfioasă devenea tot mai sfidătoare și mai sfidătoare. Vă rog să mă credeți că i se făcea tot mai silă de mine, că am experiență. Iar că își ieșise din fire cu elanurile, în asta nu era nici o îndoială. Ei, cum se poate, de pildă, că după ce ai ieșit din murdăria și din mizeria aia, după spălatul dușumelelor, să începi să strâmbi din nas la sărăcia noastră! Vedeți dumneavoastră, nu era vorba de sărăcie, ci de economie, iar unde trebuia făceam chiar lux, cu rufăria, de pildă, cu curățenia. Am crezut întotdeauna că o nevestă este cucerită de curățenia bărbatului. De altminteri, ea nu strâmba din nas la sărăcia mea, ci la așa-zisa zgârcenie, la economii – „își are, cică, scopurile lui, vrea să-și demonstreze caracterul”...La teatru a renunțat deodată ea singură. Și cuta aia ironică se făcea tot mai adâncă și mai adâncă... Iar eu tot îmi spoream și-mi spoream tăcerea.

Doar n-o să mă apuc să mă justific, nu? Principalul era casa de credit. Mă rog, știam că o femeie, mai ales una de șaispe ani, nu poate să nu se supună întru totul bărbatului. Femeile sunt lipsite de originalitate, asta e o axiomă și chiar și acum, chiar și acum e o axiomă! Și ce dacă zace acolo în sală: adevărul e adevăr și în chestia, asta nici Mill nu poate să facă nimic! Iar o femeie care iubește, o, o femeie care iubește va adora chiar și viciile, chiar și crimele ființei iubite! Nici el n-o să găsească pentru crimele sale justificările pe care o să i le găsească ea. Asta e generos, dar nu e original. Pe femei le-a pierdut doar lipsa de originalitate. Și, vă mai zic o dată și ce dacă mi-o arătați acolo pe masă? Ce, aista e original că e acolo pe masă? O-o!

Ascultați: de dragostea ei eram convins pe atunci. Că mi se arunca și atunci în brațe. Înseamnă că mă iubea, mai precis voia să mă iubească. Da, asta a fost, voia să mă iubească, căuta să iubească. Și principalul e că nu erau nici un fel de crime pe-aici, pe care ar fi trebuit să le justifice. Îmi spuneți că-s cămătar și toată lumea spune la fel. Și ce dacă-s cămătar? Înseamnă că au fost niște cauze, dacă până și cel mai generos dintre oameni s-a făcut cămătar. Vedeți, domnilor, e o idee... Vreau să spun că dacă e să rostești câte o idee, s-o spui cu vorbe, iese îngrozitor de stupid. Că ți se face și ție rușine. Și de ce? Așa. Pentru că suntem cu toții niște ticăloși și nu suportăm adevărul sau nu mai știu eu nimic. Am zis acum —„cel mai generos dintre oameni”...E ridicol și totuși chiar așa a și fost. Că e adevărat, vreau să spun, chiar adevărul adevărat! Da, am avut dreptul atunci să vreau să mă asigur și să deschid o casă de credit: „Voi m-ați proscris, voi oamenii, adică, m-ați s alungat cu o tăcere disprețuitoare. La elanul meu pățimaș mi-ați răspuns jignindu-mă pentru tot restul vieții. Acum, va să zică, am tot dreptul să mă izolez de voi cu un zid, să-mi adun cele treizeci de mii de ruble și să-mi sfârșesc viața undeva în sudul Crimeii, printre munți și vii, pe moșia mea, cumpărată cu cele treizeci de mii și, mai ales, departe de voi, „dar fără o ură împotriva voastră, cu un ideal în suflet, cu o femeie iubită lângă inimă, cu familie – dacă mă ajută Cel-de-Sus – și ajutându-i pe țărani din împrejurimi.” Sigur că e bine că mi le spun toate astea acum mie însumi, că altfel ce putea fi mai stupid decât să i le fi spus toate astea ei? De aici și tăcerea mândră, de asta și perseveram în tăcere. Că ce putea să înțeleagă ea? Șaispe ani, tinerețea cea dintâi, ce putea ea să înțeleagă din justificările mele, din suferințele mele? Era naivitate, necunoașterea vieții, convingerile ieftine ale tinereții, orbirea de care suferă „inimile minunate” și mai ales e casa de credit și basta (și parcă aș fi fost un monstru în casa asta de credit, parcă n-a văzut cum mă purtam, luam eu ceva în plus?) O, cât e de îngrozitor adevărul pe pământ!

Minunăția aceasta, sfioasa aceasta – ea era tiranul, insuportabilul tiran al sufletului meu, călăul meu! Ar însemna să mă calomniez singur, dacă n-aș spune asta! Credeți că n-am iubit-o? Cine poate să spună că n-am iubit-o? Vedeți, aici a fost o ironie, a ieșit cea mai rea ironie a destinului și a naturii! Suntem blestemați, viața oamenilor, în general, e blestemată! (Și a mea în particular!) Acum înțeleg eu că am greșit-o undeva! Că a fost ceva care n-a ieșit cum trebuie. Totul a fost limpede, planul meu a fost limpede ca cerul: „E aspru, e mândru și n-are nevoie de compătimirea morală a nimănui, suferă în tăcere”...Și așa a și fost, n-am mințit, n-am mințit! „O să înțeleagă pe urmă singură că n-a fost idecât generozitate, dar că n-a știut s-o vadă și cum o să-și dea seama de asta, o să mă aprecieze de zece ori mai mult și-o să se prosterneze, împreunându-și mâinile a rugăciune”...Ăsta era planul. Dar am uitat ceva sau am scăpat din vedere. Mi-a scăpat un amănunt. Dar ajunge, ajunge. Și de cine să mai mă rog acum să mă ierte? Dacă s-a sfârșit, s-a sfârșit. Mai mult curaj, omule, fii mândru! Nu ești tu de vină...!

Ei, bine, o să spun adevărul, n-o să-mi fie teamă să stau față-n față cu adevărul: ea e vinovată, ea e vinovată...!

V. Sfiioasa se revoltă

Certurile au început de atunci, când i-a venit deodată în cap să dea bani după cum credea ea de cuviință, să evalueze lucrurile mai mult decât costă și de vreo două ori a intrat chiar în dispută cu mine pe tema asta. N-am fost de acord. Și atunci s-a nimerit căpităneasa aia.

A venit o căpităneasa bătrână cu un medalion – un cadou de la răposatul ei soț, un suvenir, se știe ce-i asta. I-am dat treizeci de ruble. A început să se vaite amarnic să ne roage să-i păstrăm obiectul — o să-l păstrăm, sigur. Într-un cuvânt, vine după vreo cinci zile să-l schimbe pe o brățară, care nu făcea nici opt ruble, bineînțeles, că am refuzat-o. Probabil că atunci a ghicit ea ceva după privirea neveste-mi, a venit în lipsa mea și nevastă-mea i-a schimbat medalionul.

În aceeași zi, după ce am aflat, i-am vorbit cu blândețe, dar ferm și logic. Ea ședea pe pat, se uita în jos și se juca cu piciorul drept pe covoraș (gestul ei), cu un zâmbet rău pe buze. Atunci, fără să ridic de fel vocea, am anunțat-o liniștit că banii sunt ai mei, că am dreptul să privesc viața cu ochii mei și că atunci când am adus-o în casa mea nu i-am ascuns nimic.

A sărit deodată în picioare, a început să tremure și — ce credeți — a început să dea din picioare; era o fiară, era o criză, era o fiară în criză. Am înlemnit de uimire, la o ieșire de asta nu m-am așteptat nicicum. Dar nu m-am pierdut și nici măcar m-am făcut vreo mișcare și din nou, cu aceeași voce liniștită, am anunțat-o că de acum încolo o lipsesc de dreptul de a participa la treburile mele. Ea mi-a râs în față și a ieșit din casă.

Problema e că n-avea voie să iasă din casă. Nici un pas fără mine, așa ne-a fost înțelegerea încă de pe vremea logodnei. S-a întors spre seară: eu nu i-am zis nici un cuvânt.

A doua zi iar a plecat de dimineață, la fel și a treia zi. Mi-am închis casa și m-am dus la mătuși. Cu mătușile astea am întrerupt orice legătură chiar după nuntă, nici ele la mine, nici eu, la ele. Se dovedi că nu fusese la ele. M-au ascultat curioase și mi-au râs în nas: „Așa-ți trebuie!” Dar mă așteptam să râdă. Pe loc am și cumpărat-o pe mătușa mai mică, cea care era fată bătrână, cu o sută de ruble și i-am dat douăzeci și cincisprezece! Avans. După vreo două zile vine la mine: „Aici, zice, e amestecat un ofițer, locotenentul Efimovici, fostul dumitale coleg de regiment”... Am fost teribil de surprins. Efimovici ăsta mi-a făcut cel mai mare rău în regiment, iar cu o lună în urmă, de nerușinat ce era, mi-a făcut o vizită în chip de client și, ținând minte, că a început să se hlizească la nevastă-mea. M-am apropiat imediat de el și i-am spus să nu mai îndrăznească să vină la mine, ținând seama de relațiile dintre noi; nici nu m-am gândit la altceva, m-am gândit pur și simplu că e măgar. Și acum deodată mă anunță mătușa că ei doi și-au fixat și o întâlnire și că de toate aranjamentele astea se ocupă o fostă cunoștință de-a mătușilor, Lulia Semionovna, văduvă și încă văduvă de colonel — „la ea, cică, se duce soția dumitale acum”.

Tabloul ăsta îl scurtez. Toată afacerea asta m-a costat vreo trei sute de ruble, dar în două zile lucrurile s-au aranjat în așa fel ca eu să stau în camera vecină, după ușa întredeschisă și să ascult primul rendez-vous intim între nevastă-mea și Efimovici. Iar în așteptare, în ajunul evenimentului, a avut loc între noi doi o scenă scurtă, dar teribil de semnificativă.

Se întoarce acasă spre seară, se așază pe pat, se uită ironic la mine și-și joacă piciorul pe covor. Privind-o, îmi trăsnește deodată o idee prin cap – că toată luna aceasta din urmă, sau mai exact ultimele două săptămâni, ea n-a mai fost ea și se poate spune chiar că a fost invers, o ființă furioasă, agresivă, n-aș putea spune că nerușinată, dar turbulentă, căutând singură ceartă. Căuta cearta cu tot dinadinsul. O încurca însă faptul că era sfioasă. Când una de asta începe să-și facă de cap, chiar dacă întrece măsura, tot se vede că e ceva artificial, că se forțează că nu poate să-și învingă seriozitatea și pudoarea. De asta și sar uneori în halul ăsta peste cal, că nu-ți vine să crezi propriei tale minți care stă și observă. Un suflet, însă, obișnuit cu desfrâul o să îndulcească întotdeauna lucrurile, o să facă o porcărie mai mare, dar în chip de ceva firesc și cumsecade, chiar cu pretenție de superioritate.

— Dar e adevărat că ai fost dat afară din regiment pentru că ți-a fost frică să te duci la duel? M-a întrebat ea deodată, ca din senin și ochii ei au prins să scapere.

— E adevărat; în urma sentinței ofițerilor am fost solicitat să părăsesc regimentul, deși înainte de asta mi-am înaintat singur demisia.

— Te-au dat afară ca pe un laș.

— Da, m-au condamnat ca pe un laș. Dar n-am refuzat duelul de frică, l-am refuzat pentru că n-am vrut să mă supun sentinței lor tiranice și să provoc un duel, când nu vedeam nimic care să mă fi jignit. Știi, nu putui eu să mă abțin aici, ca să protestezi cu fapta împotriva unei tiranii ca asta, înseamnă să dai dovadă de mult mai mult curaj decât în orice fel de duel.

N-am putut să mă abțin, cu fraza asta parcă m-aș fi apucat să mă justific, atâta aștepta, o nouă umilință din partea mea. A izbucnit într-un râs răutăcios.

— Dar e adevărat că mai târziu, timp de trei ani, umblai pe străzile Petersburgului ca un vagabond și cereai câte un ban și dormeai pe sub mesele de biliard?

— Am dormit și pe Sennaia, în casa lui Veazemski. Da, e adevărat, în viața mea a fost mai târziu, după armată, multă rușine și decădere, dar nu o decădere morală, pentru că eram primul care-mi uram faptele, chiar și pe vremea aceea. A fost doar o decădere a voinței și a minții mele. Dar toate acestea au trecut...

— O, acum ești cineva, ești un financiar!

Adică un apropo la casa de credit. Dar reușisem deja să mă stăpânesc. Văzusem că așteaptă din partea mea niște justificări umiltoare și nu i le-am oferit. A sunat chiar la timp un client și m-am dus la el, în sală. Mai târziu, cam după un ceas, când s-a îmbrăcat deodată pentru plecare, s-a oprit în fața mea și mi-a spus:

— Și totuși nu mi-ai spus nimic despre asta înainte de nuntă?

Nu i-am răspuns nimic și ea a plecat.

Și așa, a doua zi, stăteam în camera aceea, în spatele ușii și ascultam cum mi se hotăra destinul, iar în buzunarul meu era un pistol. Ea se îmbrăcase elegant, ședea la masă, iar Efimovici se dădea peste cap. Și ce credeți: a ieșit așa cum (o spun pe cinstea mea), exact așa cum am presimțit, fără măcar să-mi dau seama că presimt și presupun asta. Nu știu dacă mă exprim clar.

Uite ce a ieșit. Am ascultat o oră încheiată și am asistat o oră încheiată la un duel între o femeie dintre cele mai nobile și mai elevate și o javră din lumea bună, o javră dasfrânată și tâmpă, cu un suflet de lingău. Și de unde, mă gândeam eu uluit, de unde le știe toate naiva, sfiioasa, tăcuta asta? Nici cel mai spiritual autor de comedii din lumea bună n-ar putea: să scrie o scenă atât de reușită, cu toată ironia ei, cu râsul ei, naiv, cu acel dispreț al virtuții față de viciu. Și câtă strălucire-i era în cuvintele ei, în fiecare cuvânt, ce spirit în răspunsurile ei prompte și cât adevăr în judecățile ei. Și în același timp câtă naivitate aproape feciorelnică. Îi râdea în nas la toate declarațiile lui de dragoste, la gesturile lui, la propunerile lui. Venind cu intențiile sale vulgare și fără să bănuiască vreo rezistență, Efimovici s-a văzut făcut praf. La început aș fi putut crede că nu e vorba decât de o cochetărie, cochetărie, deși desfrânată, dar spirituală, ca să-i crească prețul... Dar nu, adevărul a început să lumineze ca soarele și nu mai aveai cum să te îndoiești. Doar din ura ei față de mine, o ură bruscă și artificială, s-a putut hotărî să aranjeze întâlnirea asta, dar cum a devenit cazul să treacă la fapte i s-au și deschis ochii. Era pur și simplu o fetiță care se zbătea ca să mă jignească, cu orice preț, după ce s-a hotărât, însă, pentru murdăria asta, n-a mai putut să suporte lipsa de orânduială. Și pe ea, ființa asta curată și fără păcat, care-și avea un ideal, ar fi putut s-o seducă Efimovioi sau vreo altă javră din lumea bună? Dimpotrivă, n-a provocat decât râsul. Tot adevărul s-a ridicat din sufletul ei și indignarea a făcut să țâșnească râsul din inima ei. Repet, bufonul ăsta s-a pleoștit de tot până la urmă și stătea încruntat, abia răspunzându-i, așa că mi s-a făcut și teamă ca să nu cuteze s-o jignească dintr-o josnică pornire de răzbunare. Și vă repet din nou: spre onoarea mea am ascultat scena asta aproape fără nici o uimire. Parcă aș fi descoperit ceva cunoscut. Parcă m-aș fi dus anume ca să dau de asta. M-am dus fără să cred în nimic, în nici o acuzație, cu toate că mi-am băgat un pistol în buzunar, ăsta e adevărul! Și puteam eu să mi-o închipui altfel? De ce am mai iubit-o, de ce am mai apreciat-o, de ce mi-am mai însurat cu ea? O, desigur, m-am convins prea bine de ura ei, dar m-am convins și de puritatea ei. Am întrerupt brusc scena asta, deschizând ușa. Efimovici a sărit în picioare, eu am luat-o pe ea de mână și am invitat-o să plece eu mine. Efimovici s-a regăsit și a izbucnit brusc într-un hohot de râs:

— O, n-am nimic împotriva sfintelor drepturi conjugale, ia-o! Și știi, strigă el în urma mea, deși un om cinstit nu poate să se bată în duel cu dumneata, din respect pentru doamna dumitale îți stau la dispoziție... Dacă, sigur, te hotărăști să riști.

— Ascultă, am oprit-o eu pentru o clipă în prag. Pe urmă tot drumul până acasă aiu i-am spus nici un cuvânt. O duceam de mână și ea nu opunea nici o rezistență. Dimpotrivă, fusese îngrozitor de uluită și nu numai până am ajuns acasă. După ce am venit acasă s-a așezat și și-a pironit privirea la mine. Era teribil de palidă. Și deși buzele ei exprimau un zâmbet ironic, de privit mă privea cu o provocare triumfătoare și severă și cred că era întradevăr convinsă, în primul moment, că am s-o împușc. Dar am scos în tăcere revolverul și l-am pus pe masă! Sia uitat la mine și la revolver. (Vă rog să rețineți: știa de revolverul ăsta. Îl aveam de mult și era încărcat chiar de când mi-am deschis casa de credit. Deschizând-o, m-am hotărât să nu țin nici câini uriași, nici lacheu solid, cum face, de pildă, Moser. La mine bucătăreasa e cea care deschide ușa clienților. Dar unul care se ocupă de meseria noastră nu se poate lipsi, pentru orice eventualitate, de autoapărare și de asta mi-am făcut rost de un revolver încărcat. Din primele zile cum a venit în casa mea ea s-a interesat de revolver, mi-a pus și întrebări și eu i-am explicat chiar și mecanismul și sistemul și, mai mult, am convins-o o dată să tragă la țintă. Rețineți toate astea).

Fără să iau seama la privirea ei speriată, m-am culcat, îmbrăcat, în pat. Eram cu totul epuizat, se făcuse aproape unsprezece. Ea continua să stea pe același loc, fără să se miște, cam preț de o oră, pe urmă a stins luminarea și s-a culcat, tot îmbrăcată, pe divan, lângă perete. A fost pentru prima dată când nu s-a culcat cu mine – vă rog să rețineți și asta...

VI. O amintire îngrozitoare.

Și acum această amintire îngrozitoare.

M-am trezit dimineața, pe la opt, cred și în cameră era aproape lumină. M-am trezit brusc și pe deplin lucid și mi-am deschis deodată ochii. Ea stătea lângă masă și ținea revolverul în mână.

N-a văzut că m-am trezit și că mă uit la ea. Și deodată o văd că pornește spre mine, cu revolverul în mână. Mi-am închis repede ochii și m-am prefăcut că dorm tun.

S-a apropiat de pat și s-a oprit lângă mine. Auzeam totul deși s-a făcut o liniște mormântală, dar eu auzeam liniștea asta. Aici am făcut o mișcare convulsivă și am deschis ochii, brusc, fără să mă pot opri. Ea se uita drept la mine, în ochii mei și revolverul ajunsese lângă tâmpla mea. Ochii noștri s-au întâlnit. Dar nu îneecam uitat unul la altul mai mult de o clipă. M-am forțat să-mi închid ochii din nou și în aceeași clipă m-am hotărât din tot sufletul să nu mai mă mișc și să nu mai deschid ochii, orice m-ar fi așteptat.

Se întâmplă, într-adevăr, ca și un om care doarme profund să deschidă brusc ochii, chiar să ridice capul și să se uite prin cameră ca după o clipă, să-și pună din nou, inconștient, capul pe pernă și să adoarmă, fără să țină minte nimic. Când, după ce i-am întâlnit privirea și am simțit revolverul la tâmpla mea, mi-am închis brusc ochii și nu m-am mai mișcat, ca un om care doarme adânc, putea, foarte bine să presupună că dorm într-adevăr și că n-am văzut nimic, cu atât mai mult cu cât e greu de crezut că după ce vezi ce am văzut eu, să mai închizi ochii într-o clipă ca asta.

Da, e greu ide crezut. Și totuși ea ar fi putuit să ghicească adevărul, asta mi-a și fulgerat prin minte, în aceeași clipă. O, ce vârtej de gânduri, de simțiri a trecut în mai puțin de o clipă prin mintea mea: trăiască electricitatea gândirii umane! În cazul acesta (mi s-a părut mie): dacă ea a ghicit adevărul și știe că nu dorm, am strivit-o cu hotărârea mea de a muri și poate că o să-i tremure mâna. O hotărâre poate fi spulberată de o nouă impresie puternică. Se spune că cei care se află pe o înălțime simt deseori ispita de a se arunca în jos, în abis. Cred că multe sinucideri și crime au avut loc numai pentru că pistolul se și afla în mâna omului respectiv. Aici e tot abisul, acea pantă de patruzeci și cinci de grade pe care n-ai cum să n-aluneci și e ceva de nebiruit care te împinge să apeși pe trăgaci. Dar conștiința că am văzut totul, că știu totul și că-mi aștept în tăcere moartea putea s-o rețină pe pantă.

Stăruia aceeași liniște și am simțit la tâmplă, la rădăcina părului meu, atingerea rece a fierului. O să mă întrebați dacă aveam mari speranțe să mai scap. Vă răspund ca-n fața Domnului: n-aveam nici o speranță, în afara poate a unei șanse din o sută. De ce atunci așteptam să mor? Dar vă întreb eu pe dumneavoastră: la ce era să mai trăiesc după pistolul pe care l-a ridicat asupra mea ființa pe care o adoram? În afară de asta, știam din adâncul ființei mele, că între noi doi, chiar în clipa aceea, se duce o luptă, un duel îngrozitor pe viață și pe moarte, duelul aceluia laș de mai înainte, care a fost izgonit pentru lașitate de colegii săi. Știam și știa și ea asta, dacă și-a dat cumva seama care este adevărul, că nu dorm.

Poate că n-a fost nimic din toate astea, poate că nici nu m-am gândit la asta atunci, dar tot ar fi trebuit să fie, chiar și fără să mă gândesc, pentru că mai târziu n-am făcut decât să mă gândesc la asta în fiecare clipă a vieții mele.

Dar o să-mi puneți din nou o întrebare: de ce n-am scăpat-o atunci de crimă? O, eu însumi mi-am pus mai târziu întrebarea asta de o mie de ori, de fiecare dată când mi-aminteam, cu un fior rece pe șira spinării, clipa asta. Dar sufletul meu era atunci cuprins de o disperare sumbră: eu însumi pieream, așa că pe cine aș mai fi putut salva? Și de unde știți că aș fi vrut să mai

salvez pe cineva atunci? De unde se poate ști ce puteam sa simt atunci?

Și totuși conștiința mea lucra febril; clipele treceau, într-o tăcere mormântală, ea tot mai stătea deasupra mea și deodată speranța m-a făcut să tresar! Am deschis repede ochii. Ea nu mai era în cameră. M-am sculat din pat: am învins, iar ea fusese învinsă pentru totdeauna!

Am ieșit la ceai. La noi samovarul se servea întotdeauna în prima cameră și ea era aceea care turna ceaiul. M-am așezat în tăcere la masă și mi-am luat ceașca de ceai din mâna ei. După vreo cinci minute m-am uitat la ea. Era îngrozitor de palidă, mai palidă ca ieri și se uita la mine. Și deodată, văzând că mă uit la ea, a schițat un zâmbet palid cu buzele ei palide și cu o întrebare timidă în ochi. „Va să zică tot se mai idoiește și se întreabă: știe el sau nu știe, a văzut sau n-a văzut?” Indiferent, mi-am îndepărtat privirea. După ce mi-am ăut ceaiul, am încuiat casa, m-am dus la piață și am cumpărat un pat de fier și un paravan. Întors acasă am poruncit să pună patul în sală și să fie izolat cu paravanul. Patul era pentru ea, dar nu i-am spus nici un cuvânt. Dar a înțeles și fără cuvinte, numai și numai văzând patul, că „am văzut și știu totul” și că nu mai poate fi nici o îndoială. Noaptea am lăsat pistolul ca întodeauna pe masă! Ea s-a culcat în tăcere în noul ei pat: căsătoria a fost desfăcută, „a fost învinsă, dar n-a fost iertată”...Noaptea a început să delireze, iar dimineața a făcut febră. A zăcut timp de șase săptămâni.

(va urma)

(*) traducere de Leonida Teodorescu apărută sub titlul “Smerita” în Opere vol. 11, ed. Univers, 1974. Având în vedere conținutul am preferat totuși pentru titlu varianta adoptată de Adriana Nicoară, Marina Vraciu, Leonte Ivanov și Emil Iordache, în versiunea integrală a Jurnalului apărută la ed. Polirom ([1998] 2006), operând în text cele câteva modificări necesare pentru concordanță.